

Brecht Gerbrandy gaat Westtimorese predikanten helpen levensomstandigheden eigen gemeenteleden te begrijpen

'Theologiestudenten zijn platteland ontgroeid'

"Ik ben een paar keer op Timor naar de kerk geweest, dan schrik je ervan hoeveel overeenkomsten er zijn met de Nederlandse kerk. Men heeft het Westerse christendom klakkeloos overgenomen. Als ze het zelf bedacht hadden, hadden ze het dan ook zo gedaan, vraag je je af. Het lijkt erop dat het geloof nu niet veel meer is dan het voltrekken van een aantal rituele handelingen. Bij de kerkdienst horen bij voorbeeld de verootmoediging, de preek, bidden en zingen. De mensen vinden dat ook fijn, want het komt elke week terug; daarom voelen ze zich er veilig bij. Maar de link tussen wat ze op zondag leren en door-de-week is er nog niet, terwijl de bijbel toch duidelijk spreekt over onze verantwoordelijkheid in de samenleving".

Door Annelies Barth

Brecht Gerbrandy (39), oorspronkelijk afkomstig uit Friesland, maar al jaren woonachtig in Groningen,

was deze zomer een week op het Indonesische eiland Timor. Die week maakte deel uit van haar voorbereidingen voor een driejarig verblijf op dit eiland. In december vertrekt ze, via de Raad voor de Zending, uitgezonden door de SoW-gemeente in Apeldoorn.

Brecht gaat lesgeven in sociale wetenschappen aan de theologische faculteit van de Christelijke Universiteit Artha Wacana in Kupang, de hoofdstad van West-Timor. De Christelijke Evangelische Kerk op Timor, die verbonden is aan deze universiteit en waar 80 procent van alle Timorezen lid van is, had namelijk zelf ook geconstateerd dat er een steeds grotere kloof kwam tussen geloven en dagelijks leven. Die werd nog versterkt doordat de predikanten die kloof niet weten te overbruggen.

"De kerk merkte dat afgestudeerde theologiestudenten in de praktijk met de handen in het haar zaten. Hoewel de meesten van hen afkomstig zijn van het platteland, zijn ze zo blij dat ze dat tijdens hun studie vaarwel kunnen zeggen, dat ze zich er niet meer druk over maken. Maar ze komen vervolgens wel bijna altijd weer in een plattelandsgemeente aan het werk," legt Brecht uit. En dan ontdekken ze dat ze de levensomstandigheden van hun gemeenteleden niet begrijpen en er niet op in kunnen spelen.

Daar komt bij dat de jonge predikanten niet full-time met de gemeente bezig kunnen zijn. Om in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien, moeten ze hun eigen stuk land bewerken. Vaak hebben ze alleen tijd voor kerkdiensten, trouwerijen en begrafenissen. Heel veel ander kerkelijk werk wordt door de kerkeeraad en de gewone kerkleden gedaan. Dat is op zichzelf natuurlijk toe te juichen, maar het zou in de Timorese situatie goed zijn als de predikanten meer tijd in het gemeentewerk konden steken.

De theologische faculteit hoopt deze problemen te gaan ondervangen door de lessen sociologie van Brecht. Zij moet de studenten leren hoe ze 'feeling' kunnen houden met de praktijk van het dagelijks leven. Ook zal ze zo mogelijk cursussen over dit onderwerp geven aan mensen die al predikant zijn. "Het lijkt me echt boeiend om de schakel te kunnen zijn tussen theologie en sociologie. Ik zal proberen toekomstige predikanten wat socialere ogen te geven. Het leven op Timor is niet zo rooskleurig, er is veel armoede, de jeugd heeft er geen toekomst. Veel jongeren gaan naar Java, of een ander eiland. Timor heeft een droog en onvruchtbaar klimaat en weinig industrie. Ook gebeurt het vaak dat mannen naar een ander eiland gaan om werk te zoeken, terwijl vrouw en kinderen op Ti-

mor achter blijven. Maar op dat andere eiland zijn ze ook ontheemd".

Brecht vervolgt: "Misschien is er olie op het eiland. Ik houd mijn hart vast als er grote multinationals komen, er is toch al zoveel eigens verdwenen. Vroeger was er huisindustrie, er werden kleden geweven, nu importeert men goedkope kleding uit Taiwan. De eigen economie van Timor staat er allerbelabberst voor. Het eiland staat buiten het centrum van de belangstelling van de Indonesische regering".

Netwerk

De Christelijke Evangelische Kerk op Timor staat voor de uitdaging op deze omstandigheden in te spelen. Brecht: "De dominee heeft in de Indonesische samenleving een bepaalde status. Er is een heel kerkelijk netwerk ontstaan, met kerkeraden, vrouwenclubs en predikanten. Het is dus een heel goed idee om via de kerk iets aan de leefomstandigheden van mensen te doen. Als de predikanten oog krijgen voor deze problemen, heeft dat invloed op de hele gemeenschap".

De kerk heeft volgens Brecht echter ook te maken met een typisch 'derde generatie'-probleem. Ze vertelde al over het Westerse karakter van de kerkdiensten.

"Nu, na drie generaties christendom, durft men voor het eerst openlijk te bekennen dat ze al die tijd bepaalde animistische gebruiken in ere hebben gehouden. Bij voorbeeld dat ze hun voorouders toch maar gerust stellen. Als je voorouders kwaad worden, berg je dan maar, ook al ben je christen". De kerk is dus op zoek naar de eigenheid van het geloof, naar wat past bij de Timorese cultuur.

Brecht realiseert zich zij dergelijke patronen niet zomaar even in drie jaar kan veranderen. "Je moet je idealen niet te hoog stellen. Al is er maar één is die het balletje overneemt. Ze nemen echt alleen van je aan wat haalbaar is. Ik zal heel doserend te werk moeten gaan. Het is hele lange-termijnwerk. Je kunt met kleine dingen beginnen".

Rond het vuur

Daarbij denkt Brecht aan de mogelijkheid met studenten gemeenten in te gaan. Nu al lopen ze stage tijdens hun studie. Ze hoopt de kans te krijgen hen daarin ook te begeleiden. Dergelijke praktijkervaringen zijn erg belangrijk, vindt Brecht. Hoe komen ze anders te weten wat er onder de mensen, hun toekomstige gemeenteleden, leeft?

Zelf bracht ze deze zomer, samen met een aanstaande (Amerikaanse) collega, een weekend in een kampong door. De ervaring die Brecht daar opdeed, sprak haar erg aan. "Na het avondeten gingen we een paar uur rondom een vuur zitten. Het was heel rustig, een beetje roken, staren, praten. Die Amerikaan vertelde ons dat je moet beginnen met avonden met mensen rond het vuur te zitten. Hij zei dat zijn Timorese gastheer elke avond eerst hetzelfde vertelt als de dag ervoor. Na een kwartier of zo geeft hij pas nieuwe informatie. Dat moet je dan achteraf allemaal als een legpuzzel in elkaar passen. Dan krijg je door welke problemen er zijn. Het leek me eerst heel harmonieus, maar die Amerikaan zei dat er toch ook familievetes zijn. Je hebt dus een hele lange adem nodig om daar inzicht in te krijgen. Als ik dat zelf ervaren heb, kan ik de studenten wijzen waar ze op moeten letten".

Vrouwen

Daarnaast wil Brecht de studenten gaan laten werken met 'checklisten', waardoor het duidelijk moet worden hoe de taken in de gemeente verdeeld zijn. "Daarbij wil ik vooral boven tafel krijgen wat de rol van de vrouwen is. Zij doen vaak heel veel in de kerk,

Brecht Gerbrandy

(Foto: FD)

maar zijn meestal niet betrokken bij besluitvorming. Er zit dus altijd iets scheef. Als vrouwen vanaf een vroeg stadium in plannen voor iets nieuws betrokken worden, zodat ze ook in de besluitvormingslaag zitten, kun je er op aan dat ze eraan meewerken. Als je hen meekrijgt in een nieuw plan, is de kans van slagen veel groter".

"Bovendien bestaat tachtig procent van de eerstejaars theologiestudenten uit meisjes," vervolgt Brecht. "Over tien jaar zal dus meer dan de helft van de predikanten vrouw zijn. Dan zullen de verhoudingen in de kerk misschien iets meer recht getrokken worden. Maar in de Timorese samenleving horen vrouwen in het huishouden, het is een hele strijd om als getrouwde vrouw aan het werk te blijven".

Van dergelijke veranderingen kan de hele gemeente profijt hebben, is Brechts overtuiging. Ook in dit opzicht realiseert ze zich dat het niet zo snel zal gaan. De Timorese maatschappij is heel hiërarchisch en men is gewend te luisteren naar mensen met een positie, zoals predikanten en leraren. "Het scheelt als de mensen leren zelf over dingen na te denken".

Onbegrijpelijk

Brecht heeft al langer banden met Indonesië. De cultuur spreekt haar wel aan. "Ik heb een jaar een Indonesische predikante bij me in huis gehad, die gastdocente bij het

studentenpastoraat in Groningen was. Zodoende heb ik al veel van het leven met Indonesiërs gezien. Er zijn weleens rare dingen gebeurd, die ik eerst onbegrijpelijk vond. Later ontdekte ik dat ik te direct was in mijn vraagstelling, dan zei zij niet veel, om mij niet te beledigen, en dan dacht ik dat we iets afgesproken hadden en dan deed ze iets totaal anders. Dat ging eerst moeizaam, maar later werd het gewoone".

"Daarna ben ik zelf zeven weken in Indonesië geweest, op bezoek bij vrienden en ik ben door het land getrokken. De mensen zijn vriendelijk, behulpzaam, wat vandaag niet lukt, komt morgen wel, lekker rustig. Dat lag me wel. En de gastvrijheid is groot: kom je ergens, dan kun je er altijd slapen en eten. Wat die vrienden deden, sprak me wel aan, dat wilde ik ook wel. Toen ik deze baan zag, dacht ik dan ook: dat kan ik proberen".

Als Brecht tegen Kerst in Indonesië aankomt, brengt ze eerst twee maanden op Java door voor verdere taalstudie en om zich te verdiepen in sociologie in een Indonesische context. "Ik krijg daar begeleiding van iemand die weet wat echt relevant is voor de theologiestudenten, wat zij moeten weten," vertelt Brecht. "Ik hoop dat ik daarna een of twee maanden op het platteland kan wonen, zodat ik het eerst met eigen ogen kan zien en ervaren". Eén weekend op de kampong is daarvoor te kort, realiseert ze zich.

Kerkdienst in de Oosttimorese hoofdstad Dili. De link tussen leren op zondag en doen door de week is er nog niet.

(Foto: AP)